

משיבס עכשיו מה הוא, לדיק או רשע, אמרו לו לדיק, אמר להם לפי מעשיו של עכשיו אני לנו וזהו צאשך הוא שס.

6. בראשית פרק כא

(ט) וַתֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת-בְּנֵי-הָעָר הַמִּצְרַיִת אֲשֶׁר-יָלְדָה לְאֵבְרָהָם מִצְעֹזֶק: (י) וַתֹּאמֶר לְאֵבְרָהָם רְשֵׁי הָאָמָה הַזֹּאת וְאֶת-בְּנֵיהָ כִּי לֹא יִרְשֵׁי בְּנֵי-הָאָמָה הַזֹּאת עִם-בְּנֵי עַם-יִצְחָק:

רש"י
(ט) מלחק – לשון עבודה זרה... דבר אחר לשון גילוי עריות ... דבר אחר לשון ראייה

7. פני דוד בראשית פרק ד

באשר הוא שם פירש המורה לפי מעשים וכו' וקשה דידיה אדידיה דהכא אמר שהוא צדיק ולעיל אמר מצחק ע"ז ג"ע ש"ד אלמ' רשע היה באות' שעה

8. דברים פרק כא פסוק יח

כִּי-יְהִיֶּה לְאִישׁ בֶּן סוֹרֵר וּמוֹרָה אֵינָנוּ שֹׁמְעֵי בְּקוֹל אָבִיו וּבְקוֹל אִמּוֹ וַיִּסְרוּ אֹתוֹ וְלֹא יִשְׁמָע אֲלֵיהֶם: (כא) וַיָּזְמִינּוּ כָל-אֲנָשֵׁי עִירוֹ בְּאֲבָנִים וַיָּמֹת וּבְעֶרְתַּת הָרֶעַל מִקֶּרֶב בָּרַךְ וּכְלִי-יִשְׂרָאֵל יִשְׁמָעוּ וַיִּקְרָא:

רש"י
בן סורר ומורה אינו חייב, עד שגנוב ויאכל תרומת צדק וישתה חלי לוג יין.

9. תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת סנהדרין פרק ח הלכה ז

צפה הקדוש ברוך הוא שסוף זה עתיד לגמר ניכסי אביו ואת ניכסי אמו ויושב לו בפרשת דרכים ומקפח את הבריות והורג את הנפשות וסופו לשבח את תלמודו ואמרה תורה מוטב שימו' זכאי ואל ימות חייב.

10. שיחות מוסר מאמר זה

בפירושו "פני משה" העיר, מה שייך דבר זה שסופו לשבח את תלמודו לענייננו. אמנם נראה בזה, כי גם לאחר שהוא מקפח את הבריות והורג את הנפשות, עדיין יש תקוה, ועדין בכוחו לשוב מדרכו הרעה, אך כיון שהוא משכח תלמודו כבר אין לו דרך לשוב, ועל כן ימות עכשיו זכאי ואל ימות חייב

11. והגדת כי תצא

יש לי שאלה: "מדוע בוידוינו, אנו מכים על חטא ואומרים: "סררנו", מדוע אין אנו מוסיפים: "ומרינו", כפי שהתורה מדברת על בן סורר ומורה? והתשובה, שהסורר יכול להתודות ולשוב. אבל המורה, אבוד הוא, אין לו תקנה! ונסביר מה בין סורר ומורה – הסורר סר מהדרך הישרה ויודע זאת. לבו יכה, וישוב אליה. אבל המורה, מורה התר לעצמו, ככתוב: "דרך אויל ישר בעיניו" ... ובטוח שהדרך השגויה היא הישרה.... ישמעאל היה בן סורר, סטה מן הדרך המתית והסלולה, אבל ידע זאת, והכהו על לבו, ושב אל אברהם ולדרכו, וחלק כבוד ליצחק אבינו ממשיך דרך אביו

12. ילקוט שמעוני תהלים רמז תשו

רבנן פתרי קריא ברא"ה ויוה"כ, בקרוב עלי מרעים אלו שרי עובדי אלילים, לאכול את בשרי, לפי ששרי עובדי אלילים מקטרגים את ישראל לפני הקדוש ברוך הוא ואומרים אלו עו"א ועו"א, אלו מגלי עריות ואלו מגלי עריות, אלו שופכי דמים ואלו שופכי דמים, אלו יורדים לגיהנם ואלו אינם יורדין צרי ואויבי לי, אתה מוצא מנין ימות החמה שס"ה, ומנין השטן שס"ד, שכל ימות השנה יש לו רשות לקטרג וביום הכפורים אין לו רשות לקטרג, אמרו ישראל לפני הקדוש ברוך הוא אם תחנה עלי מחנה בזאת אני בוטח, שהבטחתנו בתורתך בזאת יבא אהרן:

בס"ד

פרשת כי תצא-אלול- אין ייאוש בעולם כלל

1. דברים פרק כב פסוק ג

וְכֵן תַּעֲשֶׂה לְזוּמְרוֹ וְכֵן תַּעֲשֶׂה לְשֹׂמְלוֹ וְכֵן תַּעֲשֶׂה לְכָל-אֲבֵרֵת אֲזוּיָה אֲשֶׁר-תֵּאבְדַּךְ מִמֶּנּוּ וּמִצְאָתָהּ לֹא תוּכַל לְהַתְּעַלְּמָם:

2. תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף כז עמוד א

משנה. אף השמלה היתה בכלל כל אלו, ולמה יצאת – להקיש אליה, לומר לך: מה שמלה מיוחדת – שיש בה סימנין ויש לה תובעין, אף כל דבר שיש בו סימנין ויש לו תובעים – חייב להכריז.

3. תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף כד עמוד א

תא שמע: מצא בה אבידה, אם רוב ישראל – חייב להכריז, אם רוב נכרים – אינו חייב להכריז. (משום שאז הוא זוכה באבידה ממה נפשך: אם היא של נכרי, ודאי שהיא שלו, שהרי אין מצות השבת אבידה לנכרי. ואף אם נפלה מישראל, הרי המאבד מתייאש, משום שהוא סובר שאם נכרי ימצאנה – ודאי יטלנה לעצמו. ואף אם ימצאנה ישראל, לא יכריז עליה, משום שישבור שנפלה מנכרי)

4. והגדת כי תצא

היה לי חבר, עברנו את כל מוראות המלחמה בסיביר ובמחנות הפליטים... הוא נשבר לחלוטין... אבד כל טעם בחייו. אמרתי לו: "בוא נכנס אל החזו"א", וסרב... לא הנחתי לו ונכנסו יחדיו. אמר לו (החזו"א): אספר לך דין תורה שבא לפני פוסק הדור רבי יצחק אלחנן זצ"ל. מעשה באברך ששקד על התורה ואשתו פרנסה את הבית סוחרת ממולחת היתה...יום אחד לקחה את צרור הכסף בידה ונסעה לעיר הגדולה ליום השוק... אבד ארנקו. חשך עליה עולמה כל כספה היה בו. מיהרה אל הרב וביקשה שיכריז, שמי שמצא את הארנק יביאו אל הרב. הגיע יהודי עני ואביון וסיפר שמצאו. נתנה האשה סימנים. אמר האיש לרב: "רבי גם אני למדתי בחיידר, ואני יודע את הדין שהמוצא מציאה בעיר שרובה נכרים הרי היא שלו מפני שהבעלים מתייאשים. בת בוגרת לי ועלי להשיאה ואני זקוק לכסף זה כאויר לנשימה. כשמצאתי שמחתי: מציאה כשרה זימנו לי משמים. הרב הכריז שיביאהו אליו ובאתי. אבל הריני מודיע למעלתו: אם על פי דין הכסף שלי איני מותר עלי... הרב שלח את השאלה לרבה של קובנה שענה: " על פי דין, חייב המוצא להחזיר מ לאשה את כספה...". הסביר החזו"א: "יסוד הדין שהמוצא מציאה בעיר של נכרים הרי היא שלו, משום שהבעלים מתייאשים... אבל כאן היה הכסף של האשה ומה שקנתה אשה קנה בעלה ובעלה הרי לא ידע שהכסף אבד וממילא לא התייאש... עיני האברך נצצו. איזה גאונות!! רכן החזו"א לעברו ונקבו במבטו: "הדברים אמורים גם לגביך! מי נתן לך רשות להתייאש?! אפילו חרב חדה מונחת על הצואר אל יתייאש! האם אתה בעלים על המצב, או בעלים על עצמך? אנו שלוהו של הקב"ה והוא קוצב לנו את זירת פעולתנו, ועלינו לעשות את המוטל עלינו ולהתפלל להצלחה!!!"

5. בראשית פרק כא פסוק יז

וַיִּשְׁמָע אֱלֹהִים אֶת-קוֹל הַנְּעֹר וַיִּקְרָא מְלֶאכֶה אֶלְקָיִם | אֶלְהֵי הָעָר בְּיַד הַשְּׂבִימִים וַיֹּאמֶר לָהּ מוֹהֵרָךְ הָעָר אֶלְהֵי-רְאִי כִי-שָׁמָע אֶלְקָיִם אֶלְהֵי-קוֹל הַנְּעֹר בְּאֶשְׁךָ הוֹאֵשָׁם:

רש"י

צאשך הוא שס – לפי מעשים שהוא עושה עכשיו הוא נדון ולא לפי מה שהוא עתיד לעשות, לפי שהיו מלאכי השרת מקטרגים ואומרים רבנו של עולם, מי שעתיד זרעו להמית בניך צלמא אתה מעלה לו צאכ. והוא

ולא מובן, אם אומות העולם, הינו שריהן במרום, מקטרגות "מה נשתנו אלו מאלו, אלו עובדי ע"ז ואלו עובדי ע"ז", וכפי הנראה יש ממש בטענתו, מדוע לא יירא לבנו ובמה אנו בוטחים. ואם אין השטן מקטרג ביום הכיפורים, הלא ה' יודע האמת, "כי אתה הוא דין ומוכיח, ויודע ועד, וכותב וחותרם וסופר ומונה ותזכור כל הנשכחות ותפתח את ספר הזכרונות ומאליו יקרא וחותרם יד כל אדם בו!"

14. משנה מסכת כלים פרק יז משנה יג
כל שבים מהור חוץ מכלב המים מפני שהוא בורח ליבשה דברי ר"ע

15. ר' עובדיה מברטנורא מסכת כלים פרק יז משנה יג
כל שצים טהור – כל צריות שצים אם עשה מעורן כלים אין מקבלין טומאה... חוץ מכלב המים – לפי שכל שאר צריות שצים אין אחד מהם צורח ליבשה כשצאים ללוד אוחס, אלח כלב היס כלבד, הלכך הוי ככלל עורות היבשה, ואם עשה כלי מעורו מקבל טומאה. והלכה כרבי עקיבא:

16. והגדת שם

שמעתי מהרב מפונביל'ז.... כל ימיו שוהה כלב היס בים, שוחה בים ומתפלש בים וניזון מדגי הים. אבל אם בעת צרה, כשבאים לצודו בורח הוא ליבשה, בעל חיים יבשתי הוא! יכול יהודי להתפלש בביצה החילונית כל חייו חלילה, אם בעת צרה פונה הוא לרב שיתפלל עבורו, והולך אל הכותל המערבי, ומתפלל לה', יהודי של ה' הוא! ... השטן מקטרג: "אלו עובדי ע"ז ואלו עובדי ע"ז... אבל כשבאה עליו מלחמה, בראש השנה וביום הכיפורים, בורח הוא "ליבשה", לבית הכנסת, לתקיעת השופר וצום יום הכיפורים – אם כן אינו שייך לע"ז, שייך הוא לה', וה' מגונן עליו!

מקור היאוש – התרחקות מהבורא והעצמת ה'אני'

17. אמרי אמת שמות פורים

איתא במדרש אסתר (פתיחתא א) והיו חייך תלואים לך מנגד וכו' (דברים כח 10) זה שהוא לוקח חטים לשנה וכו' ... אולם פסוק זה נאמר בתוכחה וזה עצמו הוא תוכחה על מיעוט הבטחון,

18. שיר השירים רבה (וילנא) פרשה ה

אמר הקדוש ברוך הוא לישראל בני פתחו לי פתח אחד של תשובה כחודה של מחט ואני פותח לכם פתחים שיהיו עגלות וקרניות נכנסות בו

19. ר' צדוק הכהן מלובלין - פרי צדיק שמות פרשת תצוה

ואמרו מהבעל שם טוב צדוק"ל שהפתח כחודה של מחט היינו שיהיה מפולש מעבר לעבר עד חלל הלב.

20. צו וזירו יד (האדמור מפיאסצנא)

כי רק הרצון שהאדם רוצה ועובד ביגיעה לבא לאיזה דבר, רצון נקרא. ואם אינו עובד בו אף אם רוצה הוא אין זה רצון רק מן ברכת הלב שמברך ומאחל לעצמו להתאשר בזה הדבר.... ומעתה אם רוצה אתה לבחון את עצמך, ולמוד את מצבך, הסתכל ברצונך מה רצית לפני שנה או שנתיים ומה תרצה עתה. אם שווים הם, או השתרע ונתגדל רצונך, וזה האות שגם אתה ב"ה עלית

21. ויקרא פרק כו

(מ) וְהִתְוֹדוּ אֶת־עֲוֹנֵיכֶם וְאֶת־עֲוֹן אֲבֹתֵיכֶם בְּמַעַלְמֵי אִשְׁרָיִם מִעֲלֵיכֶם וְאִף אֲשֶׁר־הִלַּכְתֶּם עִמִּי בְּקִרְיִי וְהִבֵּאתִי אֹתְכֶם בְּאֶרֶץ אֲבוֹתֵיכֶם אֲרָצוֹ יִכְנַע לְפָנֶיךָ הָעָרֶל וְאֵן יִרְצֶי אֶת־עֲוֹנֵיכֶם:

22. רמב"ן ויקרא פרק כו

והנה אחר "והתודו את עונם" (בפסוק מ) היה ראוי שיאמר "וזכרתי את בריתי יעקוב" (פסוק מב), כי מה טעם "והבאתי אותם בארץ אויביהם" עכשיו במקום הזה... ועל דעתי ירמוז כי אחר הוידוי ילך עמם בקרי ויביא אותם עוד בארץ אויביהם עד שיכנע לבבם הערל.

23. והגדת בחוקתי

התשובה כוללת כידוע שלושה חלקים: חרטה על העבר, קבלה מושלמת לעתיד ויודוי דברים. להתחרט מתחרטים אנו מעומק הלב... אף הרשעים מלאים חרטות... אבל הקבלה לעתיד נראית מופקעת. כזה אני, איך אוכל להשתנות. אזוק אני בכבלי ההרגל והיצר, שבו במאסר לבי.

24. צו הזירוז

חרטה על כשלון, טובה, רק כששב, ואף משלים את התשובה אחריה. ואם לאו, יש לפעמים שעוד מזקת לו, כי טבע האיש שכל הרגשה א"א לה שתאריך בקרבו, וגם הרגשת החרטה ולחץ לבו בקרבו, כשלא ילבישנה בגוף ולא יקבענה בתשובה בפועל, תחדל, ותחתייה עוד ירגיש עונג, עונג על שנתפטר מהרגשת החרטה שעגמה אותו והעיקה את רוחו. והבער הזה באין מבין, עוד יטעה לומר שתענוג זה עונג נפשו היא ששמחה בתשובתה ומתענגת מטהרתה מתיפה הוא עוד בזוהמתו ונשאר ר"ל בניולו, רשעים מלאים חרטות.

25. בראשית פרק לד

(יט) וְלֹא־אָזַר הַנְּעִר לַעֲשׂוֹת הַדָּבָר כִּי זָפַץ בְּבֵית־יַעֲקֹב וְהָיָא נִכְפָּר מִכָּל בֵּית אָבִיו:

26. דעת תורה בראשית וישלח

התורה מספרת לנו ומלמדת לנו מהו רצון וגודל סחו, כי בהיות לו חפץ בבת יעקב כל עקלקלות ונפתולים נעשו לפניו למישור, גמר כל העסק ועשה בכל המחירות גם חוזה, ולא עכבדו כל הקשיים, לא רק במולו את עצמו אלא גם כל העיר מל ביום אחד, והכל בכח רצון אחד, כי חפץ בבת יעקב.

27. ילקוט שמעוני משלי רמז תתקס (הבאתי רק את התרגום)

מעשה באחד שהיה מוכר כלי ביתו ושותה בהם יין, אמרו בניו: אבינו לא ישאיר לנו שום רכוש לירושה, מה עשו בניו? השקוהו יין עד שהשתכר, וכשהיה שיכור הוציאוהו מחוץ לעיר והניחוהו בבית קברות (כדי שכאשר יתפכח מיינו ויראה שנמצא במקום כזה ישיב אל לבו להגמל מהנהגתו הרעה) וכאשר היה אותו שיכור בביתו עברו מוכרי יין עם משאם בשער בית הקברות, ושמעו שבעיר יש מהומה כי באו חיילי המלך לחטוף אנשים ואוכל לצורכי הצבא, וחששו אותם סוחרי יין שאם יביאו את ינם לעיר יקחוהו מהם, הלכו ופרקו את מטען היין והניחו בבית הקברות, והלכו לראות מהו הקול הנשמע מהעיר, בינתיים התעורר השיכור משנתו וראה נאד מלא יין מונח מראשותיו, פתח אותו ונתנו בפיו ושתה כרצונו, אחר שלושה ימים אמרו בניו זה לזה נלך ונראה מה עושה אבינו. הלכו הבנים לבה"ק ומצאוהו ונאד היין נתון בפיו, אמרו הבנים גם כאן לא עזב אותך בוראך, ומכיון שהקב"ה מסייע בידיך לשתות יין, אין אנו יודעים מה נעשה לך כדי לגמול אותך מהיין, לכן הסכימו ביניהם שכולם יחד ידאגו בתורנות לספק לאביהם יין, כל אחד מהם ביום אחר.

28. שפתי חיים בראשית עמוד סא

כאשר יש לאדם חפץ ורצון חזק באיזה דבר מסוים וזה כל רצונו ותאוותו, הקב"ה מסייע בידו ונותן לו את האפשרויות להוציא לפועל את רצונו, כדוגמת השיכור שאפילו במקום שהיין נדיר בו מאד כבית קברות, הקב"ה מילא תאוותו וסיפק לו יין כרצונו.

29. מי מרום חלק יח עמוד קסג

כל המכאובים והיגונות שבעולם באים בעיקרם מרצון האדם בעצמו, ולולא שנמרצה האדם בהן לא היו באים עליו כלל. כי כן הטביע השי"ת בחויה שלא לחלוק נגד הרצון. כי "בצלם אלוקים עשה את האדם", וכמו שלא נעשה דבר נגד הרצון העליון ב"ה כן לא נעשה דבר בלא רצון האדם....

ג"ע וש"ד והקשה החיד"א בספרו 'פני דוד' שדברי רש"י סותרים אלו את אלו, שהרי מצד אחד אומר שישמעאל חטא בשלוש עברות חמורות ומאידך מביא את המדרש שהיה צדיק?

סיכום

אין ייאוש בעולם כלל!

8-9 – טרם נענה על שאלת החיד"א נתבונן בפרשתנו בד"ן בן סורר ומורה. "כי יהיה לאיש בן סורר ומורה איננו שומע בקול אביו ובקול אמו" גם אחרי שמייסרים אותו "ולא ישמע אליהם". ומה הם מעשיו? גונב, אוכל תרטימר בשר ושותה חצי לוג יין. ומה דינו? "ורגמוהו כל אנשי עירו באבנים ומת...". לא מוגזם??? אינו שומע בקול אביו ובקול אמו? לצערי יש הרבה כאלה. אוכל הרבה בשר ושותה הרבה יין, נו, על זה צריך לסקול אותו??? אלא שחז"ל מגלים לנו שצפה הקב"ה את העתיד של אותו בן ועל אף, שעל פי המעשים העכשוויים לבד, לא היה צריך לקבל עונש סקילה, מכל מקום כיון שאם נניח לו עכשיו, בעתיד הוא יבוא לכלות את נכסי אביו ואמו, ויושב על פרשת דרכים ומקפח את הבריות והורג את הנפשות וסופו לשכח תלמודו, לכן אמר הקב"ה מוטב שימות זכאי ואל ימות חייב והורגים אותו על שם סופו. נחזור ונתבונן על טענת המלאכים לקב"ה בעניינו של ישמעאל. המלאכים ביקשו להמיתו כיון שעתיד זרעו להמית את ישראל ומה ענה הקב"ה? שאינו מסתכל על העתיד אלא על מה שהוא עכשיו וכיון שכעת הוא זכאי אין להמיתו. כעת נשאל, מדוע בן סורר ומורה נשפט על פי העתיד ועונשו סקילה ואילו ישמעאל נשפט על פי ההווה מתוך התעלמות מוחלטת מהעתיד וזכה לחיים?

10-11 – דיוק נפלא של ר' חיים שמואלביץ על הגמרא במקור 9 מיישב את שתי הקושיות כאחת (הסתירה ברש"י וההבדל שיש בין ישמעאל לבן סורר ומורה).

בגמרא ירושלמי אמרו "וסופו לשכח את תלמודו" בפני משה (פרשן על הירושלמי) תמה מה עניין משכח תלמודו לעניינו. אך ר' חיים אומר שארבעת המילים האלו הם ההסבר לכל הד"ן של בן סורר ומורה. לצערנו יש אנשים שעושים מעשים רעים, אפילו מעשים חמורים כמו רצח וכדו' אך למרות הכל יש עוד תקוה שישו בו מדרגה הרעה. לעומת זאת יש אדם ש"משכח תלמודו", הוא כלל לא מעוניין להיות מחובר למקור ממנו הוא בא, למקורות מהם הוא ינק, אדם כזה מונע מעצמו דרך תשובה וודאי שידבק בדרגה הרעה ויהיה בבחינת "מוסיף והולך" במעשיו הרעים. ישמעאל אומנם רצח, עבד ע"ז, שפך דמים, אבל לא שכח את תלמודו. ובאמת ראינו שבסוף ימיו עשה תשובה. באופן זה הקב"ה, למרות כל המעשים הרעים מתעלם ממה שעתידיים בניו לעשות לישראל ודן אותו "באשר הוא שם". מה שאין כן בבן סורר ומורה שמשכח תלמודו וכל מגמתו היא התרחקות מהבורא, אדם כזה נידון על פי העתיד שמוטב ימות זכאי ואל ימות חייב.

על פי יסוד זה, ניתן לתרץ גם את הסתירה ברש"י. כשהקב"ה אומר למלאכים שעכשיו ישמעאל צדיק, אין הכוונה שעושה מעשה צדיקים, אלא הכוונה שיש סיכוי לתקן, ויתכן שיהיה אדם שיעבור על שלוש עברות חמורות ועדין ריבונו של עולם יתייחס אליו כפי שמתייחס אל הצדיקים, כיון שכל עוד הנר דולק אפשר לתקן. נפלא לראות ולדעת שאצל ריבונו של עולם כולנו צדיקים אפילו עושים מעשים שלא יעשו, כל עוד יש תקוה הרי אנו נכנסים לקטגוריה של צדיקים!!!

1-2 – בפרשתנו אנו מצוים על השבת אבדה. בכתוב נאמר "וכן תעשה לשמלתו וכן תעשה לכל אבדת אחיך...לא תוכל להתעלם". בגמרא הקשו מדוע היה צריך הכתוב לומר "שמלתך" והרי שמלה בכלל "אבדת אחיך"? אלא שהתורה באה ללמדנו מהשמלה על שאר דברים, מה שמלה שיש בה סימנים ויש לה תובעים מצוה להשיב, כך כל דבר שיש בו סימנים ויש לו תובעים חייב להכריז.

3-4 – הכלל ש"כל דבר שיש לו תובעים ויש לו סימנים חייב להכריז" אינו חל בכל המקומות. בגמרא מבואר שדווקא במקום שיש רוב ישראל יש חובת הכרזה, מה שאין כן בעיר שרובה נכרים אינו חייב להכריז, שהרי אם נפלה האבדה מגוי, אין חובה להחזיר אבדה לגוי ואם נפלה מישראל הרי המאבד מתיימש משום שסובר שגוי ימצאנה ויטלנה לעצמו.

אל החזו"א הגיע יהודי שעבר הרבה והייאוש עטף אותו מכל כיוון אפשרי. סיפר לו החזו"א דין תורה שבא לפני ר' יצחק אלחנן. אשת אברך היתה סוחרת ממולחנת. יום אחד הלכה לשוק ואיבדה את ארנקה, בו היה כל ממונה. באה לפני הרב וביקשה שיכריז שמי שמצא ארנק יבוא אליו. את הארנק מצא יהודי עני, שמע את קריאת הרב והגיע. העני היה מלומד ואמר לרבו: "אם על פי דין חייב אני להשיב את הארנק אשיב, אבל אם על פי דין איני חייב, איני מתכוון להשיבו והוסיף ואמר שעל פי דין אינו חייב משום שהעיר רובה גוים ואין חובת השבת אבדה בעיר של גוים גם באבדה שיש לה סימנים. הרב היה נבוך והפנה את השאלה לר' יצחק אלחנן והלה פסק שחייב העני להשיב את הארנק משום שייאוש האשה אינו כלום, שהרי כל מה שקנתה אשה קנה בעלה וכיון שהבעל כלל לא ידע מסיפור האבדה נמצא שלא היה כאן יאוש וסיים החזו"א: "הדברים אמורים גם לגביר! מי נתן לך רשות להתייאש?! אפילו חרב חדה מונחת על הצואר אל יתייאש! האם אתה בעלים על המצב, או בעלים על עצמך? אנו שלוחיו של הקב"ה והוא קוצב לנו את זירת פעולתנו, ועלינו לעשות את המוטל עלינו ולהתפלל להצלחה!!!

כל הייאוש של האדם בא לו מחמת שהוא חושב שהוא בעל הבית על עצמו ועל ידי כך מנתק עצמו מריבונו של עולם. לעומת זאת, כאשר אדם מחבר עצמו לריבונו של עולם ויודע שאבא שבשמים לא מתייאש כל כך מהר מבניו, ידיעה זו תנתת לו כוח לעמוד על הרגלים, להתאושש מהקשיים ולצעוד קדימה.

5-7 – אברהם מגרש את הגר וישמעאל. ישמעאל ילד קטן ומחמת קושי הדרך נטה למות. הגר משליכה אותו תחת אחד השיחים ומתרחקת. ישמעאל בוכה וה' שומע את קולו, מלאך בא להגר ואומר לה "מה לך הגר, אל תראי כי שמע אלוקים אל קול הנער באשר הוא שם". לכאורה תמוה לשם מה הוצרך המלאך לומר "באשר הוא שם". רש"י מביא מדרש המתאר דו שיח שהיה באותה שעה בין המלאכים לריבונו של עולם. מלאכי השרת היו מקטרגים ואומרים: "ריבונו של עולם, מי שעתיד זרעו להמית בניך בצמא אתה מעלה לו באר? והקב"ה משיב: "עכשיו מה הוא צדיק או רשע?" ענו לו: "צדיק", אמר להם: "לפי מעשיו של עכשיו אני דנו" וזהו "באשר הוא שם".

אמנם כאשר אנו מתבוננים על הפסוקים בהם שרה אומרת לאברהם לגרש את ישמעאל אנו מוצאים שהתורה אומרת "ותרא שרה את בן הגר המצרית אשר ילדה לאברהם מצחק" ומפרש רש"י שראתה אותו עובר על שלוש עברות חמורות ע"ז

וקרניות נכנסות בו". נשאל את עצמנו: "הרי זה לא הולך, ברור שאנחנו רוצים לצאת מהבוץ, אנחנו מתפללים ומבקשים סיעתא דשמיא ומשום מה כל יום מגלים שאנחנו עדין בבוץ". תשובה לשאלה הזו אנו מוצאים אצל ר' צדוק בשם הבעש"ט. לא סתם אמר הקב"ה "פתח כחודה של מחט". פתח כחודה של מחט הוא אמנם פתח קטן אבל הוא **מפולש** מעבר לעבר ומגיע עד **חלל הלב**. ריבנו של עולם מחכה **שנרצה באמת**, ריבנו של עולם מחכה שהרצון שלנו יבוא מחלל הלב ואם כך יהיה ללא ספק מיד תשלח סיעתא דשמיא – "הבא ליטרה מסייעין אותו!! הבעיה שלנו שהרצון הוא חלקי ולא אמיתי. האדמור מפיסצנה בספרו 'צו זיירוז' מבאר שיש שני מיני רצונות. יש רצון שהאדם "עובד ויגעה לבא לאיזה דבר", רצון זה נקרא "רצון". יש רצון שהאדם רוצה שמצבו ישתנה אך הוא אינו עמל בעבורו. רצון זה נקרא "ברכת הלב". כשחז"ל אומרים "פתח כחודה של מחט" הם מתכוונים לרצון שלם ואמיתי ולא לרצון שהוא איחול הלב ותו לא.

יסוד זה נכון בכל תחומי החיים ולא רק בעבודת ה'. זוגיות- בעל ואשה רוצים לשפר את הזוגיות, נמאס מהמתחים, הוויכוחים והכעסים. יושבים, מדברים ומקבלים החלטה: "זהו ממחר אנחנו אנשים חדשים" הולכים לישון עם חיוך, קמים למחרת, כל אחד הולך לענייניו, חוזרים עייפים ושוב זה מתחיל, שום דבר לא השתנה. למה? כי הם מאחלים לעצמם זוגיות טובה אבל לא רוצים זוגיות טובה. בשביל לרצות זוגיות טובה צריך לעשות מעשים. לפעמים צריך ללכת ליעוץ, נכון, עולה הרבה, אבל אם זה חשוב אז משלמים. לפעמים צריך לקבוע לעצמנו משימות ותרגילים, לפעמים צריך לקבוע זמנים בהם אנו יושבים יחד ועושים מעקב וכו'.

עבודה - תחילת שנה, תמיד יש הרבה רצונות, להשתפר, להתייעל ולהפיק מעצמנו את המרב. עובר שבוע עוברים שבועיים וחוזרים לאותה נקודה שבה היינו בסוף שנה שעברה, מרגישים כאלו אנחנו באמצע שנה. למה? כי ההתייעלות דורשת עבודה, דורשת מאמץ ולזה כבר אין לנו כח....

21-23 - בפרשת בחוקתי נאמר "והתודו את עונם...אף אני אלך עמם בקרי והבאתי אותם בארץ אויביהם או אז יכנע לבבם הערל ואז ירצו את עונם". הקשה הרמב"ן, לכאורה לאחר שאמר "והתודו את עונם" היה לו לומר "וזכרתי את בריתי יעקב", שהרי לאחר הווידוי עשו תשובה וראוי לגואלם? מתרץ הרמב"ן שהכתוב בא לרמוז שגם לאחר הווידוי ילך הקב"ה עם ישראל בקרי ויביא אותם בארץ אויביהם. לכאורה תרצו של הרמב"ן תמוה, הרי התרוץ הוא בדיוק השאלה, למה לאחר הווידוי המשיך הקב"ה ללכת עם ישראל בקרי? הרב גלינסקי מבאר את דברי הרמב"ן בצורה נפלאה: התשובה כוללת שלושה חלקים: חרטה על העבר, קבלה מושלמת לעתיד וידידי דברים. להתחרט מתחרטים אנו מעומק הלב, אבל הקבלה לעתיד נראית מופקעת. כזה אני, איך אוכל להשתנות. אזוק אני בכבלי ההרגל והיצר, שבו במאסר לבי.....

12-13 – במדרש ביארו את הפסוק "בקרב עלי מרעים לאכול את בשרי..." – אלו שרי עובדי אלילים שמקטרגים על ישראל לפני הקב"ה ואומרים אלו עובדי אלילים ואל עובדי אלילים, אלו מגלי עריות ואלו מגלי עריות. ומה ישראל משיבים? "אם תחנה עלי מחנה לא ירא לבי, אם תקום עלי מלחמה בזאת אני בוטח" – כלומר שישראל לא מפחדים מהקטרוג של שרי אומות העולם, כיון שיש להם יום אחד בשנה שהוא יום כיפור, בו אין רשות לשרים לקטרג.

הקשה הרב גלינסקי, לא מובן, אם אומות העולם, הינו שריהם במרום, מקטרגים "מה נשתנו אלו מאלו, אלו עובדי ע"ז ואלו עובדי ע"ז", וכפי הנראה יש ממש בטענתם, מדוע לא יירא לבנו ובמה אנו בוטחים. ואם אין השטן מקטרג ביום הכיפורים, הלא ה' יודע האמת?

14-16 – תשובה לשאלתו מצאנו במשנה במסכת כלים. המשנה דנה בסוגי כלים המקבלים טומאה. דעת ר"ע שכל הכלים שהכינו מעורן של הבריות שבים אינם מקבלים טומאה חוץ מכלב הים מפני שהוא בורח ליבשה וביאר ר"ע מברטנורא שכל הבריות שבים בשעת סכנה כשבאים לצודם הם אינם בורחים ליבשה מלבד כלב הים שכשבאים לצודו מיד בורח ליבשה "הלךך הוי בכלל עורות היבשה".

הרב גלינסקי שמע מהרב מפונביץ' רעיון נפלא המבוסס על דברי ר"ע (וכך נפסקה הלכה) כל ימיו שוהה כלב הים בים, שוחה בים ומתפלש בים וניזון מדגי הים. אבל אם בעת צרה, כשבאים לצודו בורח הוא ליבשה, בעל חיים יבשתי הוא! יכול יהודי להתפלש בביצה החילונית כל חייו חלילה, אם בעת צרה פונה הוא לרב שיתפלל עבורו, והולך אל הכותל המערבי, ומתפלל לה', יהודי של ה' הוא! ... השטן מקטרג: "אלו עובדי ע"ז ואלו עובדי ע"ז...אבל כשבאה עליו מלחמה, בראש השנה וביום הכיפורים, בורח הוא "ליבשה", לבית הכנסת, לתקיעת השופר וצום יום הכיפורים – אם כן אינו שייך לע"ז, שייך הוא לה', וה' מגונן עליו! והדברים נפלאים ממש ממש!!!

מקור הייאוש – התרחקות מהבורא והעצמת ה'אני'

17-20 – במדרש אסתר רבה מובא – והיו חייך תלואים לך מנגד – זה שהוא לוקח חייטים לשנה (ולא סומך על הקב"ה שימציא לו פרנסתו). אומר ה'אמרי אמת' שפסוק זה נאמר בתוכחה "זה עצמו הוא תוכחה על מיעוט בטחון". מקור הדאגות, החששות והפחדים הוא חוסר בטחון. כאשר אדם מתרחק מהבורא ומנסה להתמודד עם המציאות בכוחות עצמו הוא מביא על עצמו, פחדים דאגות, חששות תסכולים וייאוש.

תארו לעצמכם אדם שנפל לתוך בריכת טיט ומתחיל לשקוע, בהתחלה הוא עוד מנסה לצאת בכוחות עצמו, אך ככל שהזמן חולף הוא הולך ושוקע ומבין שכדי לצאת מהבוץ לבד הוא צריך להתאמץ הרבה מאד וגם אז ספק אם יצליח. כאשר מגיע השלב שכל הגוף כבר שקע ורק האף נשאר בחוץ, הוא מבין שכלו כל הקיצים ועומד לקרות אחד משני הדברים הבאים: 1. או שהוא מת. 2. או שיהיה נס ויבוא אדם שיתפוס אותו באף ויציא אותו החוצה.

פעמים רבות אדם מרגיש שהרוח שלו טובעת בבוץ, הוא לא יודע ולא רואה שום סיכוי לצאת מהבוץ, אז מה הוא עושה? שתי אפשרות לפניו: 1. לחשוב שהוא לבד ואין מי שיעזור לו, להכנס לייאוש ולאט לאט ללכת ולדעוך. 2. לדעת שהקב"ה נמצא איתו בתוך הבוץ וכל מה שנדרש ממנו זה לרצות לצאת, את שאר העבודה כבר יעשה ריבנו של עולם. וכמו שמובא במדרש "אמר הקב"ה לישראל בני, פתחו לי פתח אחד של תשובה כחודה של מחט ואני פותח לכם פתחים שיהיו עגלות

צודק.... את הדברים האלו אנו צריכים לומר לעצמנו/חברנו/תלמידנו כשבספה"כ המצב טוב ואנו במגמת עלייה. לבוא לאדם מיואש ולומר לו אתה אשם בכל הייאוש הזה, אתה רוצה להיות בבוחן שעשית בעשר אצבעותיך, לא רק שזה לא מחזק אלא מחליש. ... אוסיף על דבריו שוודאי יש מצבים רפואיים כמו דיכאונות וכדו' שדורשים התייחסות שונה לחלוטין מ"דף מקורות". איני מדבר כלל על מצבים כאלו אלא על מצבי תסכול בהם האדם כביכול רוצה להתקדם אבל לא מצליח.

חברים יקרים!

כולנו אהובים אצל הבורא, גם אם ל"ע אדם עושה חטאים חמורים, כל עוד הוא מכיר בבוראו וחפץ להיות קרוב אליו הרי "ידו פתוחה לקבל שבים".

כדי לשוב באמת, עלינו לתת לבורא להנהיג אותנו. הנהגת הבורא עלינו משמעותה לרצות באמת להשתנות ולחיות את הפסוק "לעשות רצונך אלוקי חפצתי...". משמעותו של רצון אמיתי הוא חרטה וקבלה לעתיד. אם נשאר ברובד של החרטה מבלי להשליך על העתיד אין זה רצון אלא איחול ומהר מאד נמצא את עצמנו באותה נקודה שבה היינו לפני הווידוי. נזכה לרצות באמת קרבת אלוקים וכך נתעלה מעלה מעלה!!
שבת שלום ומבורך!!!

24 – נשאל את עצמנו מדוע אנחנו נתקעים בשלב של החרטה ולא מתקדמים לשלב של הקבלה לעתיד? ונענה תשובה קצת חריפה: משום שאנו אוהבים את עצמנו וגופנו יותר מאשר את הבורא, רוצים להרוויח מכל העולמות, גם להיות "בסדר" עם הקב"ה וגם להיות בסדר עם התאוות וההנאות שלנו...

באופן זה הקבלה לעתיד, לא רק שלא מועילה אלא מזיקה. טבע האדם, שכל הרגשה שלא מקבלת ביטוי מעשי נעלמת כלא היתה. כך גם אדם שמתחרט על החטא, אם לא יעבור לשלב הבא "קבלה לעתיד" ויישום בשטח הוא ימצא את עצמו בדיוק באותה נקודה שבה היה לפני הווידוי. אם זה היה נעצר כאן חצי נחמה, הבעיה שע"י הווידוי האדם מרגיש עונג כאלו הוא עשה תשובה על החטא וכעת הוא גם נקי מה' וגם יכול להמשיך באורח חיו הרגילים, הוא מתייפה בזמן שהוא עדין מזוהם ונשאר ר"ל בניוולו ועליו אמרו חז"ל "רשעים מלאים חרטות"!!

25-26 – עד כמה רצונו של האדם חזק ועד כמה "אין דבר העומד בפני הרצון" ניתן לראות אצל שכם בן חמור עליו הכתוב מעיד "כי חפץ בבת יעקב...". ר' ירוחם ממיר בספרו 'דעת תורה' מבאר שבפסוק זה התורה מספרת לנו ומלמדת אותנו מהו גודל כוחו של הרצון שכל העקלקלות והפיתולים נעשו לו (לשכם בן חמור) כמישור וגמר את כל העסק במהירות. שום קושי לא עמד בפניו, וברצונו הגדול הצליח אפילו לגרום לכל עירו למול עצמם והכל כדי למלא את חפצו לקבל את בת יעקב.

27-28 – ואם נאמר שכם היה בנו של חמור "והוא הנכבד מכל בית אביו" ואין זה חכמה שהצליח להוציא את רצונו אל הפועל, נתבונן במדרש ונראה שהדברים אמורים גם עלינו... במדרש מסופר על יהודי שיכור שהיה מוכר כל כלי ביתו כדי להשיג יין. ילדיו חששו שאביהם יכלה את כל הממון ולא ישאיר ירושה והחליטו לזעזע אותו. יום אחד השקו אותו יין וזרקו אותו בבית קברות כדי שכשיתפקח מיינו יראה להיכן היין מדרדר אותו ויימנע מלשתות. באותו לילה עברה שיירה של סוחרים יין וטרם נכנסו לעיר שמעו שיש כל המולה והבינו שלגיון המלך עושה בלגן בעיר, החליטו להמתין בלילה בבית הקברות ובשעת חנייתם הניחו חבית אחת של יין מעל השיכור, כשהתעורר ומצא מעליו חבית יין מיד חיבר צינורית והתחיל לתדלק. לאחר שלושה ימים הלכו הבנים לראות מה עם אביהם וראו אותו מחובר ברמ"ח אבריו ושס"ה גידיו לחבית יין. אמרו הבנים "גם כאן לא עזב אותך בוראך" וקיבלו על עצמם שכל יום אחד מהילדים יספק לאביהם יין. ממדרש זה למד ה'שפתי חיים', שכאשר יש לאדם חפץ ורצון חזק באיזה דבר מסוים וזה כל רצונו ותאוותו, הקב"ה מסייע בידו ונותן לו את האפשרות להוציא את רצונו לפועל, כדוגמת השיכור שאפילו במקום שהיין נדיר בו מאד כבית קברות, הקב"ה מילא תאוותו וסיפק לו יין כרצונו. ומכאן נבין שכאשר אדם נופל בייאוש זה רק מפני שהוא רוצה להיות מיואש!! וכדבריו החריפים של הרב חרל"פ ב'מי מרום': "כל המכאובים והיגונות שבעולם באים בעיקרם מרצון האדם בעצמו, ולולא שנתרצה האדם בהן לא היו באים עליו כלל. כי כן הטביע השי"ת בהויה שלא לחלוק נגד הרצון".

נשאל את עצמנו מדוע שאדם יחפץ להיות מיואש? ונענה: משום שיש לו "הנאה" בבוחן שבו הוא נמצא ועל הנאה זו אינו מוכן לוותר ויודע שהמשמעות של יציאה מהייאוש היא התקרבות וכדי להתקרב לבורא צריך לוותר על ה"אני העצמי".

הערה: גיסי דוד גרנביץ ראה את הדברים ואמר לי שאם אומר אותם לאדם שנמצא בשלב הייאוש, לא רק שחציו השני של השיעור לא יעזור לו אלא הוא ימוטט אותו. ונראה לי שהוא גם

